

*Zakład Pielęgniarstwa Środowiskowego
Wydziału Opieki i Oświaty Zdrowotnej Śląskiej Akademii Medycznej
Kierownik Zakładu: Dr n. med. Grażyna Franek
ul. Medyków 12, 40 – 752 Katowice
**Klinika Rozrodczości i Andrologii
Akademii Medycznej w Lublinie
Kierownik Kliniki: Prof. n. dr hab. Grzegorz Jakiel
ul. S. Staszica 16, 20 – 081 Lublin

***EWA TOBOR, **GRZEGORZ JAKIEL, *VIOLETTA SKRZYPULEC,
*GRAŻYNA FRANEK, *ZOFIA NOWAK-KAPUSTA**

Role of family in sexual education of young men

Rola rodziny w wychowaniu seksualnym młodych mężczyzn

WSTĘP

W szeroko rozumianym pojęciu wychowania na uwagę zasługuje rodzina, która jako pierwsza tworzy środowisko rozwoju, wychowania i kształtowania człowieka. W rodzinie otrzymuje się podstawowe wzorce zachowań, kreują się systemy wartości i ideologia, kształtują się odpowiednie postawy względem własnej płciowości i seksualności. W skomplikowanym cyklu wychowania dużą trudność sprawia rodzicom właściwe zadbanie o zdrowe wychowanie seksualne swoich dzieci. Seksualna sfera życia jest marginalna i ogranicza się do przekazu minimum informacji w dialogu międzypokoleniowym. Fundamentem właściwych zachowań seksualnych młodego pokolenia powinna być rzetelna wiedza na temat płciowości i seksualności zdobyta w toku wychowania rodzinnego jak i przekazana przez kompetentnych nauczycieli w czasie edukacji szkolnej, gdyż tylko takie postawy dorosłych wpłyną na poszanowanie ludzkiej seksualności przez młodzież.

Zachowania seksualne podlegają dwóm swoistym kodeksom: chrześcijańskiemu i świeckiemu. Każdy z nich ustala granice pomiędzy tym co jest akceptowane, a tym co jest naganne. Podlegają one oprócz tego normom zwyczajowym [5].

Wszyscy jesteśmy świadomi tego, że obecne dzieci dojrzewają wcześniej, nie tylko pod względem somatycznym, ale także seksualnie, ze wszystkimi tego konsekwencjami psychologicznymi i społecznymi. Współczesna rodzina staje przed odpowiedzią na bardzo trudne pytanie: Jak wychować zdrowego i odpowiedzialnego człowieka?, szczególnie w odniesieniu do podejmowanych coraz wcześniej kontaktów seksualnych. Obserwowany obecnie

kryzys rodziny, coraz częstszy rozpad związków małżeńskich oraz wzrost liczby ciąż nieletnich dziewcząt z pewnością nie sprzyja pro zdrowotnemu wychowaniu. Niemniej pojawiła się pewna szansa, aby zreformowana szkoła stała się wsparciem dla rodzin w wychowaniu dzieci i młodzieży. Taką szansą są m.in. zajęcia edukacyjne określane jako „Wychowanie do życia w rodzinie” [6].

Zdrowie psychiczne i emocjonalne młodych ludzi w przyszłości zależy w dużej mierze od przeżyć związanych z pierwszymi doświadczeniami seksualnymi. W zapobieganiu przedwczesnemu macierzyństwu i nieodpowiedzialnym zachowaniom seksualnym młodzieży powinno się uwzględnić wczesne wychowanie seksualne adekwatne do etapu rozwojowego dziecka. W badaniach socjologicznych wykazano, że u 17% osób współżyjących płciowo pierwszym informatorem był partner seksualny [7].

Celem pracy była ocena wpływu rodziny na uświadomienie seksualne mężczyzn w drugiej i trzeciej dekadzie życia.

MATERIAŁ I METODA

Młodzi mężczyźni zostali poddani badaniu ankietowemu za pomocą kwestionariusza ankiety w marcu 2002 roku. Kwestionariusz zawierał pytania dotyczące stosunku badanych do wiary, wieku inicjacji seksualnej i jej przebiegu oraz powodzenia, edukacyjnej roli rodziców i szkoły w zakresie przekazywania wiedzy o seksie i antykoncepcji, poczucia odpowiedzialności za konsekwencje podejmowanego współżycia seksualnego, ochrony przed AIDS i chorobami przenoszonymi drogą płciową. Badania zostały przeprowadzone wśród 100 młodych mężczyzn, podzielonych na dwie grupy wiekowe. Pierwszą grupę stanowili mężczyźni w drugiej dekadzie życia, a drugą mężczyźni w trzeciej dekadzie. Każda z grup liczyła po 50 osób. W pierwszej grupie badanych znalazła się młodzież męska ucząca się w trzech typach szkół. Najliczniejszą grupę stanowili uczniowie liceum ogólnokształcącego 25 osób, technikum 12 osób, a zasadniczej szkoły zawodowej 13 uczniów. Drugą grupą byli studenci w trzeciej dekadzie życia kształcący się na różnych kierunkach i uczelniach. Największa grupa studiowała Marketing i Zarządzanie 21 osób, Respondenci w głównej mierze byli mieszkańcami środowisk miejskich z odwróceniem przewagi środowiska wielkomiejskiego nad małomiasteczkowym wśród studentów, a w grupie uczniów odwrotnie.

W obydwu grupach badani zadeklarowali się jako osoby wierzące i praktykujące. Większość badanych wywodziła się ze środowisk, w których rodzice mieli wykształcenie średnie bądź zawodowe. W grupie studenckiej większy był odsetek rodziców z wykształceniem wyższym w stosunku do rodziców uczniów, wśród których pojawili się rodzice z wykształceniem podstawowym, takiego poziomu wykształcenia nie miał, ani jeden rodzic studenta. Otrzymane odpowiedzi zostały poddane analizie procentowej i statystyczne za pomocą testu „ χ^2 NW, χ^2 Pearsona”.

WYNIKI ANALIZY

Młodzież szkolna w 68% zadeklarowała się jako osoby wierzące i praktykujące, a studenci w 58%. Uzyskane dane przedstawia rysunek nr 1. W badanej grupie o najwyższej religijności można ustalić, że odsetek rozpoczynających współżycie seksualne jest istotnie niższy w porównaniu z rówieśnikami mniej religijnymi, ale obejmuje wiek po 18 roku życia. (test χ^2 NW, $p=0,004$, χ^2 Pearsona, $p=0,0064$).

W analizowanych grupach rozmów o seksie z rodzicami nie prowadziło 76% uczniów

i 66% studentów. Prowadzenie takich rozmów deklarowało 2% uczniów i 12% studentów, rozmowy z ojcem, z matką 2% uczniów i 6% studentów, a z obojgiem rodziców 20% uczniów i 16% studentów, co obrazuje rysunek 2.

Zdecydowana większość respondentów nie rozmawiała z rodzicami o antykoncepcji 86% uczniów, 68% studentów. Częstotliwość prowadzenie z rodzicami rozmów o antykoncepcji przedstawia rysunek 3.

Ankietowani mężczyźni jako główne źródło uświadomienia seksualnego i antykoncepcji wymienili: książki i czasopisma (38 uczniów, 45 studentów), rówieśników (29 uczniów, 22 studentów), szkołę (22 uczniów, 13 studentów), rodziców (7 uczniów, 7 studentów).

Religijność badanych, miejsce zamieszkania nie wpływają na ich opinie o źródle zdobywania wiedzy o seksie i antykoncepcji, jednakże uzyskane wyniki nie są statystycznie istotne. (test χ^2 NW, $p=0,141$, χ^2 Pearsona, $p=0,199$).

OMÓWIENIE

Wpływ na poziom uświadomienia seksualnego i stosunek młodzieży do antykoncepcji wywiera bez wątpienia środowisko wychowawcze młodego człowieka oraz prezentowany przez nie światopogląd. [8] Prezentowany wyższy poziom wykształcenia rodziców studentów nie wpłynął na częstsze podejmowanie z dziećmi rozmów o seksie, co potwierdzają uzyskane dane, które mówią, że o seksie z rodzicami nie rozmawiało 76% uczniów i 66% studentów. Wyższy poziom wykształcenia rodziców studentów nieznacznie zwiększył odsetek osób, które rozmawiały z rodzicami o antykoncepcji, co potwierdziło 32% studentów. W grupie uczniów z rodzicami o antykoncepcji rozmawiało tylko 14% badanych. Badani respondenci w większości zadeklarowali się jako osoby wierzące i praktykujące : studenci w 58%, a uczniowie w 68%, co nie wpłynęło na zdecydowanie na odrzucenie przez badanych stosowania antykoncepcji.

Podobne dane uzyskała B. Pawłowska, która przeprowadziła badania na 100 osobowej grupie uczniów liceum ogólnokształcącego, wśród których było 44 chłopców w wieku od 18 do 19 lat. Jej badani w 70% zadeklarowali się jako osoby wierzące, a 82% akceptowało antykoncepcję [3]. Autorka zauważyła, że mimo, iż większość badanych określiła się jako osoby wierzące i praktykujące, nie respektowali oni zasad i norm wyznaczonych przez Kościół katolicki. Analiza danych wykazała, że antykoncepcję dopuszczała większość katolików. Młodzież szkolna i studenci wymienili na pierwszym miejscu jako źródło wiedzy na temat antykoncepcji książki i czasopisma (45 studentów i 38 uczniów), na drugim rówieśników (22 studentów i 29 uczniów), a dopiero na dalszych miejscach szkołę (13 studentów i 22 uczniów) i rodziców (7 studentów i 7 uczniów). Badania własne są zgodne z opinią Fundacji Dzieci i Młodzieży, w której badana młodzież jako źródło uświadomienia antykoncepcyjnego wymieniła: książki, prasę, radio, nikt z badanych nie wymienił rodziców. [4] Udział ojca w procesie uświadamiania nie tylko w zakresie antykoncepcji, ale w wielu innych problemach wypada bardzo marginalnie, a z wychowawczego punktu widzenia niepokojąco. [1]

Potwierdzenie powyższych stwierdzeń dotyczących znikomej roli rodziny i szkoły w uświadamianiu seksualnym znajdujemy w badaniach Makarewicza W. i współautorów, którzy badaniami ankietowymi objęli 512 studentów Akademii Medycznej w Gdańsku i Uniwersytetu Gdańskiego. W grupie tej było 206 mężczyzn. Najważniejszą rolę w uświadamianiu seksualnym odegrały według badanych literatura (dla 64%) oraz koledzy (dla 40%). Marginalną rolę nauczycieli wskazało 3% mężczyzn, 12% respondentów podało rodziców. Dla co piątej osoby w tych badaniach źródłem wiedzy na ten temat są środki masowego przekazu (22% studentów) [2].

Z prowadzonych przeze mnie badań wynika, że rolę uświadamiającą pełni oboje rodziców dla 20% uczniów i 16% studentów, a indywidualna rola matki lub ojca ma charakter symboliczny, gdyż dotyczy 2% rodziców uczniów i 6% matek oraz 12% ojców studentów.

Porównując badania własne z badaniami A. Jaczewskiego i J. Radomskiego obserwujemy zmniejszenie udziału rodziców w procesie uświadamiania seksualnego.

Badania te zostały przeprowadzone wśród żołnierzy i studentów. Matki jako osoby uświadamiające wymieniło 25% studentów i 16% żołnierzy, ojców podało 14% studentów i 7% żołnierzy.[1]

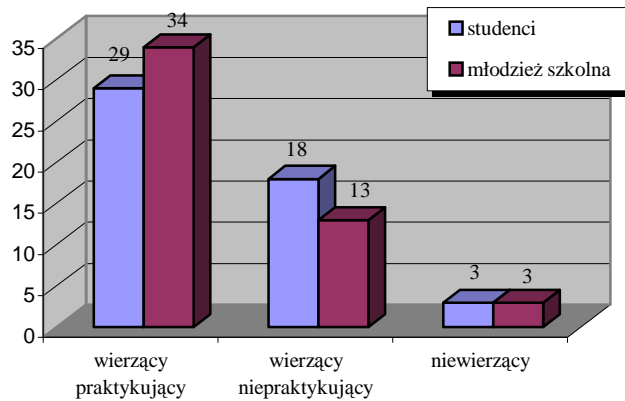
Rola rodziny w tym zakresie pozostawia wiele do życzenia. O fakcie pogłębiającej się niewydolności rodziny w wychowaniu seksualnym świadczy również fakt, że źródłem wiedzy o fizjologii stosunku płciowego nie jest rodzina ani szkoła, a wzrósł jeszcze w tej kwestii udział rówieśników, literatury różnego pochodzenia i wartości oraz masmediów.

WNIOSKI

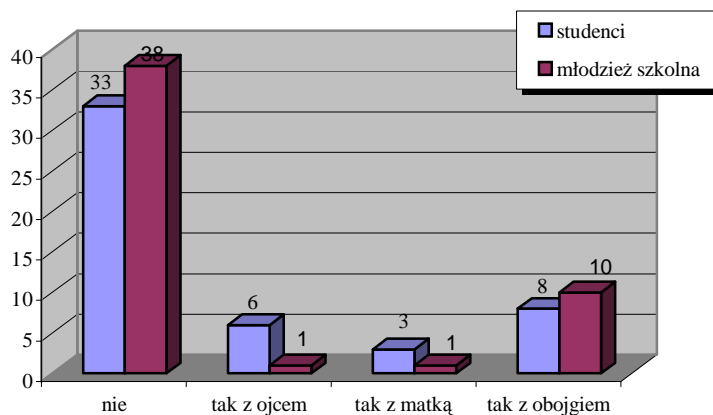
1. Głównym źródłem wiedzy na temat seksu i antykoncepcji dla młodych mężczyzn są książki i czasopisma, rówieśnicy, a dopiero na dalszym miejscu szkoła i rodzice.
2. Rodzina nie spełnia swojej funkcji w zakresie wychowania seksualnego młodego pokolenia.
3. Młodzi mężczyźni pomimo dużego zaangażowania religijnego nie odrzucają antykoncepcji i nie odraczają inicjacji seksualnej do zawarcia małżeństwa.

LITERATURA

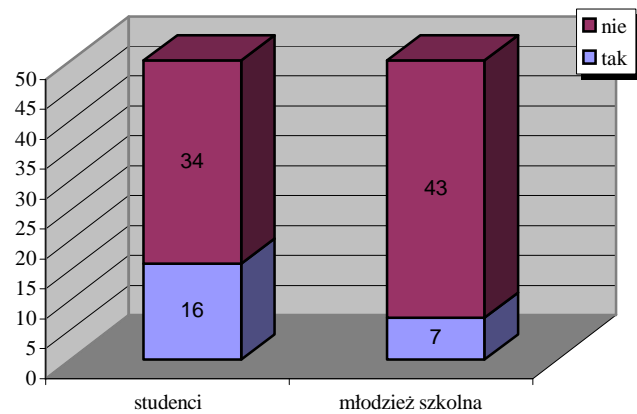
1. Jaczewski A. i wsp.: Przemiany obyczajowości seksualnej młodzieży. Wydział Pedagogiczny UW, Warszawa 1994, 138-150.
2. Makarewicz W. i wsp.: Seksualność i obyczajowość młodzieży akademickiej w dobie HIV i AIDS. (w): Seksuologii, 1995, 3/4, 34-40.
3. Pawłowska B., Jundziłł E.: Miłość i seks w percepcji uczniów. Wydawnictwo Gdańskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej. Koszalin 1999, 56-74, 150-167, 177-191.
4. Raport Polskiej Fundacji Dzieci i Młodzieży. Warszawa 1993.
5. Sajdak S. i wsp.: Ocena inicjacji seksualnej młodzieży w dobie obecnej. Med. Wieku Rozw. 2000, 4(2), 177-183
6. Sieja K. i wsp.: Program wychowania seksualnego w Polsce na tle innych krajów europejskich. Ginek. Prakt. 2000, 8(8), 30-33.
7. Sirko I., Poręba R.: czynniki wpływające na poziom wiedzy z zakresu wychowania płciowego u młodzieży środowiska miejskiego. Ginek. Pol. 1993, 64(8), 380-385.
8. Światowy Raport Durexa 2001.: Postawy i zachowania seksualne na świecie. WWW.MediWeb.pl, 2002.

Rys.1. Zaangażowanie religijne respondentów. (wykres w liczbie osób)

Rys.2. Prowadzenie z rodzicami rozmów o seksie. (wykres w liczbie osób)

Rys.3. Rozmowy z rodzicami o antykoncepcji. (wykres w liczbie osób)

STRESZCZENIE

Rodzina jako pierwotne środowisko wychowawcze młodego człowieka ma obowiązek wprowadzenia go w jak najlepszy sposób do dorosłego życia, a w szczególności do zdrowych i odpowiedzialnych zachowań seksualnych. Pogłębiająca się niewydolność rodziny wpływa na unikanie rozmów rodziców z własnymi dziećmi o ludzkiej seksualności. Badani kwestionariuszem ankiety mężczyźni nie rozmawiali z rodzicami o seksie, a w niewielkim odsetku prowadzili rozmowy o antykoncepcji. Deklaracja zaangażowania religijnego nie wpływa na odrzucanie przez nich antykoncepcji. Wychowawczą rolę w rozwoju seksualności za rodziców spełniają media i rówieśnicy oraz książki i czasopisma prezentujące różną wartość wychowawczą i zdrowotną.

SUMMARY

Family, as the primary raising environment for young people, has a duty of introducing them into adult life, and especially into healthy and responsible sexual behaviour. The growing inefficiency of family intensifies the phenomenon of parents avoiding talking to their children about human sexuality. The young men who participated in this survey did not talk to their parents about sex as such, and only a small percentage of them talked to their parents about contraception. Whether the participants are religious or not, does not influence their rejection of contraception. Their parents' educational role in the development of their sexuality is taken over by media and their peers, as well as books and magazines of different educational and healthy value.